

ÖLÜM GERÇEĞİ VE ÖLÜME HAZIRLIKLI OLMAK*

¹ Her canlı gibi insan da sınırlı bir ömre sahiptir. Cenâb-ı Allah'ın takdir etmiş olduğu ömür sona erdiğinde, her insan Cenâb-ı Allah'ın izniyle ölümü tadar. Allah'tan başka her şey ölümlüdür. Eğer ölümden kurtulup, dünyada sonsuza kadar yaşamak mukadder olsaydı, hiç şüphesiz buna en lâyık olan Allah'ın sevdiği kulları peygamberleri olurdu. Oysa âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber Efendimiz bile bu dünyadan göçmüştür. Müşriklerin, Peygamber Efendimizin ölümünü temenni etmeleri üzerine, ölümün kimseye ayrıcalık yapmayacağını vurgulayan şu ayet inmiştir: *“مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُولَىٰ بَرَأَائِهَا إِنَّكَ رَبُّكَ أَعْلَمُ الْغُيُوبِ”* (Mu-

hakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler.” (Zümer, 39/30)

Şu ayet de ölüm gerçeğinin herkese uğrayacağını ifade etmektedir:

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنَّ مِنْهُمْ الْخَالِدُونَ

“Biz senden önce de hiçbir beşere ölümsüzlük vermedik. Şimdi sen ölürsen onlar ebedî mi kalacaklar?” (Enbiyâ, 21/34)

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبَلُّوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَاللَّيْنَا تُرْجَعُونَ

“Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz. Ancak bize döndürüleceksiniz.” (Enbiyâ, 21/35)

İnsan hayatının belli bir süresi vardır. Bu sürenin sona ereceği vakte eceli adı verilmektedir. Eceli gelen herkes ölecektir. Nitekim sonradan yaratılan her şey fanidir. Bir başlangıcı olanın mutlaka sonu da vardır. Her doğan, daha doğarken ölüme namzet olarak doğmaktadır. Bu bir hayat kanunudur, istisnası da yoktur. Ecel, bir gün bizim de kapımıza gelecek ve kapımızı çalacaktır. Kapımız çalındığında, ölüme “şimdi değil, başka zaman gel” deme imkânımız da asla olmayacaktır. Ecel geldiği zaman ne bir an geri kalır; ne de bir an ileri gider.

Nitekim Yüce Allah, şöyle buyurmaktadır:

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

“Her milletin belli bir eceli vardır. Onların eceli geldi mi, ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.” (A'râf, 7/34)

“Eğer Allah, insanları zulümleri yüzünden hemen cezalandırırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat onları belli bir süreye kadar erteler. Ecelleri geldiği zaman ise ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.” (Nahl, 16/61)

Bu ayetlerden de anlaşılacağı gibi, ecel kaçınılmaz bir son; acı da olsa apaçık bir gerçektir... Umulmayan bir zamanda aniden gelir. Rivayet edildiğine göre Enes b. Mâlik (r.a.) demiştir ki:

حَطَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَطًّا وَقَالَ: هَذَا الْإِنْسَانُ، وَحَطَّ إِلَى جَانِبِهِ حَطًّا وَقَالَ: هَذَا أَجَلُهُ.
وَحَطَّ آخَرَ بَعِيداً مِنْهُ وَقَالَ: هَذَا الْأَمَلُ، فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ جَاءَهُ الْأَقْرَبُ

“Bir kere Peygamber (s.a.s.), birtakım çizgiler çizerek şöyle buyurdu: ‘İşte bu çizgi insanın umduğu emelidir. Şu çizgi de ecelidir. İnsan uzaktaki emelini beklerken, kendisine en yakın olan ecel ansızın geliverir.’”¹⁰⁹⁷

Her canlı Cenâb-ı Allah’ın izniyle yaşar ve ölür. Yaşaması ve ölmesi insanın kendi elinde değildir. Bu hususta Yüce Allah’ın iradesine kimse karşı çıkamaz. O, bir kimsenin ölümüne hükmetmiş ise derhal yerine gelir. Yüce Allah’ın ölüm hükmünde asla sapma olmaz. Görevli melekler görevlerini kusursuz yerine getirirler. Cenâb-ı Allah şöyle buyurur:

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفِرُّونَ

“Allah, kullarının üstünde mutlak hâkimiyet sahibidir. Üzerinize de koruyucu melekler gönderir. Nihayet birinize ölüm geldiği vakit (görevli) elçilerimiz onun canını alır ve onlar görevlerinde asla kusur etmezler.” (En’âm, 6/61)

Ölüme Çare Yoktur

Bedenden ayrılan ruhun tekrar oraya iadesi, insan gücünün dışında olan bir şeydir. Ölüme çare olsaydı; bir zamanlar dünyayı titreten, dünyalara sığmayan, her türlü güç, kuvvet ve makama sahip olan insanlar ölüp toprak olmazlardı. Onlar da sıradan her insan gibi ölüm gerçeği karşısında boyun eğmezlerdi. Ölüm bir bakıma insanlar arasında mutlak eşitlik sağlamaktadır. Yaratıcı kudreti takdir edemeyen, o kudrete boyun eğmeden yaşayabileceklerini sananlara Allah, Kur’an dili ile şu sarsıcı ifadeleri yöneltiyor:

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ. وَأَنْتُمْ حَبِيذٌ تَنْظُرُونَ. وَخُنُّوا أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تَبْصِرُونَ

¹⁰⁹⁷ Buhârî, Rikak, 4, VII, 171.

“Can boğaza geldiğinde, onu geri döndürsenize! Oysa siz o zaman bakıp durursunuz. Biz ise ona sizden daha yakınız. Fakat siz göremezsiniz.” (Vakıa, 56/83-85)

Şu ayet de yine ölüm gerçeği ve ilâhî kudret karşısında insanoğlunun acizini, bu gerçeği dikkate almayan bir hayat tarzı sürenlerin karşılaşılabilecekleri zor durumları dile getirmektedir:

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَّ وَقِيلَ لَهَا مَنْ رَاقٍ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ وَالْتَقَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ

“Hayır, can boğaza dayandığı, ‘Kimdir (bunu) iyi edecek?’ dendiği, (ölmek üzere olanın da) bunun ayrılış olduğunu bildiği, bacakların birbirine do-landığı zaman, işte o gün sevk ediliş Rabb’inedir.” (Kıyame, 75/26–30)

Bu ayetler ışığında bir daha vurgulayalım ki, ölümden kaçmak mümkün değildir. Her canlıya mutlaka ölüm uğrayacaktır. Belki uyurken yatakta, belki işyerinde çalışırken; belki bir hastalık, belki de bir felaket sonucu insanı ölüm yakalayabilir.

Ölüm, hayatın bir gerçeği olup, ondan kaçış mümkün değildir. Bu gerçeği göre göre insan ya ahireti inkâr yolu ile ya da amaçsız bir hayat yaşayarak, ölümü âdeta yok saymış, ondan kaçma(!) yollarını aramıştır. Fakat bütün bu çabalar, kişinin kendini kandırmasından, oyalamasından ibarettir. Ne yazık ki, bu gibi insanlar ölümle yüz yüze geldiklerinde bunun farkına varırlar.

Nitekim Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmaktadır:

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ

“Ölüm sarhoşluğu bir hakikat olarak insana gelir de ona: ‘İşte bu, senin öteden beri kaçıp durduğun şeydir’ der.” (Kâf, 50/19)

Bu konuda şu ayetlerin mesajı daha da açıktır:

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“De ki: Sizin kendisinden kaçıp durduğunuz ölüm var ya, o mutlaka size ulaşacaktır. Sonra gaybı da, görünen âlemi de bilen Allah’a döndürüleceksiniz de, O size yapmakta olduklarınızı haber verecektir.” (Cum’a, 62/8)

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَدْرِكْكُمْ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ...

“Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size ulaşacaktır...” (Nisâ, 4/78)

Ebedî Yolcuğa Başlarken

Ölüm yok olup gitmek değildir. Ölüm, fenâ âleminden bekâ âlemine bir itikaldir. Ölüm, bir evden diğer bir eve, bir şehirden başka bir şehre yapılan sade ve basit bir göç de değildir. Ölüm anı, fenâ ile bekânın kesiştiği kritik, endişe verici bir andır. Çaresizlik ve ölüm sıkıntısı içerisinde ne yapacağımızı

“*Ölülerinize (ölmek üzere olan hastalarınıza) kelime-i tevhidi telkin ediniz.*”¹⁰⁹⁸ buyurmaktadır.

Hz. Aîşe’den rivayet olunduğuna göre, Peygamberimiz (s.a.s.)’in son hastalığında yanlarında bir kap içerisinde su vardı. Peygamberimiz (s.a.s.), mübarek ellerini suya daldırıp yüzüne sürüyor ve şöyle diyordu:

“*Lâ ilâhe illâllâh (Allah’tan başka tanrı yoktur):*

Muhakkak ölümün sekerâtı vardır.”¹⁰⁹⁹

Dönüşü olmayan bu yolculuğa çıkan kimsenin bazı perde ötesi hâllerini Peygamber Efendimiz şöyle açıklıyor:

إِذَا وَضِعَتِ الْجِنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِمُونِي قَدِمُونِي وَإِنْ كَانَتْ

غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهُ لَصَبَقَ

“*Cenaze tabuta konulup erkekler omuzlarına yüklendiklerinde, o cenaze iyi bir kişi ise: Beni acele olarak gideceğim yere ulaştırınız, der. Eğer o cenaze kötü bir kişi ise: Eyyvah! Bu cenazeyi nereye götürüyorsunuz, diye feryat eder. Cenazenin bu feryadını insandan başka her şey işitir. Eğer insan bu feryadı duysaydı, dayanamayarak bayılırdı.*”¹¹⁰⁰

Tabut dediğimiz o daracık sandık, lisanı hâlleriyle çok şey haykırmaktadırlar. İşte kabına sığmayan, hiç ölmeyecekmiş gibi bir hayat süren, mal ve mülk sevdasına kapılıp, ölümü kendine hiç yakıştıramayan o adam, her şeyini geride bırakmış, bir kefen bezine bürünmüş o daracık mekâna sıkışmış gidiyor. Sevenlerinin omuzlarında yol alıyor olması, biraz sonra varacağı yerde, mezarda karşılaşacağı durumlar için bir gösterge değil. İbretle bakan gözler, bu durumda neler görmez ki:

“Orada durumu ne olacak? Tabutun içinde olmakla, dışında olmak arasında ne kadar mesafe var? Çoğu insan gibi o da ölümü kendine yakıştıramıyordu. Daha dün bizimle idi. Konuşuyor, gülüyor, geziyor, çalışıyordu. Şu anda ebedî yolculuğa çıktı. Şu anda onun yerinde benim olmamam için elimde hangi güç var? Tek şansım, hâlen hayatta olmam. Bu da bana bir silkelenme, hayatı ve ölümü aynı pencereden gören tedbir alma fırsatı tanıyor.”

Kur’an’ın şu temel çağrısı ne kadar ufuk açıcıdır: فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ
“...Öyle ise, ey basiret sahipleri, ibret alın...” (Haşr, 59/2)

¹⁰⁹⁸ Müslim, Cenaiz 1, 2, VI, 631; Tirmizî, Cenaiz 7, III, 306; Ebû Davud, Cenaiz 20, III, 487; Nesâî, Cenaiz 4, IV, 5.

¹⁰⁹⁹ Buhârî, Rikâk 42, VII, 192.

¹¹⁰⁰ Buhârî, Cenâiz 91, II, 103.

Kur'an'ın bu mesajı açık. Ne var ki, ibret alma konusunda daha fazla hasasiyete ihtiyacımız var. Zira gaflet ve tûl-u emel bu anlamlı sesleri işitmeye ve bu mesajlardan ders almaya engel olmaktadır.

Hz. Ali (r.a.); *الْإِنْسَانُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتَ انْتَبَهُوا* “İnsanlar uykudadırlar, öldüklerinde uyanırlar”¹¹⁰¹ buyuruyor.

Hadis-i şerifte belirtildiği gibi, öldükten sonra uyanmanın; “eyvah” demenin hiçbir faydası yoktur. Ölmeden önce uyanmak, hesaba çekilmeden önce nefsi hesaba çekmek gerekir. Zira inanan kişi ölümün, ahiret yolculuğuna bir başlangıç olduğunu bilir ve ölüm sonrası için hazırlık yapar. Peygamber Efendimiz; *أَكْيَسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ* “Akıllı kimse, bu dünyada kendini sorgulayan ve ölüm sonrası için çalışandır”¹¹⁰² buyuruyor.

Hz. Ömer (r.a.)’in şu uyarısı da ölüme hazırlık konusunda bize yeni bir bakış açısı kazandıracak niteliktedir:

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا وَتَرْتَبُوا لِلْعُرْضِ الْأَكْبَرِ وَأَنْتُمْ يَحْتَفُ الْحِسَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى مَنْ

حَاسَبَ نَفْسَهُ فِي الدُّنْيَا

“Hesaba çekilmeden önce nefislerinizi hesaba çekiniz. Kendinizi en büyük buluşma için hazırlayınız. Kıyamet gününde hesap, ancak dünyada kendini sorgulayanlar için kolay olur.”¹¹⁰³

Herkesin mutlaka bir gün sonsuz yolculuğa çıkacağı, *كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ* “Her nefis ölümü tadacaktır” (Enbiyâ, 21/35) ayetiyle insanların dikkatine canlı bir tablo gibi sunulmaktadır. Eceli gelenlerin ölüm köprüsünden teker teker geçtikleri her zaman görülmektedir. Akıl sahibi hiçbir kişinin bu sonsuz yolculuğu inkâr etmesi mümkün değildir.

Ölümü Hatırlamak ve Hazırlık Yapmak

“Dün” hatası ve sevabıyla geçmiştir. Geçen günleri geri getirmek mümkün değildir. Yarımın ise ne olacağı belli değildir. Yarını yaşayacağımıza dair bir garantimiz de yoktur. Gün bugün; saat bu saat; an bu andır. İnsan ancak içinde bulunduğu anı değerlendirme imkânına sahiptir ve bu anı fırsat bilerek ahiret için hazırlık yapmak durumundadır.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ “Her nefis mutlaka ölümü tadacaktır.”¹¹⁰⁴ ayeti ölümün kaçınılmaz bir hakikat olduğunu vurgulamaktadır.

¹¹⁰¹ Ebu'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahman es-Sehâvî, *el-Makûsüdü'l-Hasene fî Beyani Kesirin mine'l-Ehâdisi'l-Müştehere a'l-Elsine*, Nûn Maddesi, Rivayet Numarası: 1240.

¹¹⁰² Tirmidî, *Menâkıb*, 2/ 131, 132.

ölümü hatırdan çıkarmamaktır. Nitekim Peygamberimiz, هَازِم اللَّدَاتِ "Azı tadını bozan ölümü çok hatırlayınız"¹¹⁰⁵ buyurmaktadır.

Cennetle müjdelenen on sahabe arasında yer alan Hz. Ömer'in, yüzüğünün kaşına, كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعْظَا يَا عُمَرُ "Ölüm sana vaiz olarak yeter, ey Ömer!"¹¹⁰⁶ hadis-i şerifini yazdırmış olması ibret verici ve ilgi çekicidir.

Ölüm gelmeden önce ölü için hazırlık yapmayı hidayet alâmeti sayan Peygamber Efendimiz, Abdullah b. Ömer'in omzundan tutarak onun şahsında bütün inananlara şöyle nasihat etmektedir:

كُن فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ فِي أَهْلِ الْقُبُورِ

"Dünyada sanki gurbette imiş gibi veyahut yolculukta bulunuyormuş gibi ol. Kendini mezarlıktakilerden kabul et."¹¹⁰⁷

Gurbette yaşayan bir yabancı, orada kalıcı olmadığına farkındadır. O, oranın daimi sakinleri gibi hareket etmez. Geçici olarak bulunduğu o mekânın makam ve mevki; mal ve mülkü kendisini fazla ilgilendirmez. O, daha ziyade döneceği asıl vatanını düşünür. Hazırlıklarını, birikimlerini ona göre yapar. Ona endeksli olarak çalışır, çabalar. O, geçici hayata takılıp kalmanın, kaçınılmaz yolculuk sununda kendini içinde bulacağı ebedi hayata zarar vereceğinin bilincindedir.

Allâh'ın elçisinden (s.a.v.) bu öğüdü alan İbn-i Ömer (r.a.) şöyle der:

وكان ابن عمر رضی الله عنهما یقول: إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ،

وَأَخُذْ مِنْ صَحَّتِكَ لِمَرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ

"Akşamlayınca sabahtan bahsetme. Sabahladığın zaman da kendine akşamdan söz etme. Hastalanmadan önce sıhhatinden, ölümünden evvelde hayatından faydalan"¹¹⁰⁸

Ömür su gibi akıp gitmektedir. İnsan her an yavaş yavaş ölüme yaklaşmaktadır. Ahiret hazırlığı için tanınan süre geçip tükenmektedir. Bu gerçekleri bilen mümin, kulluk görevlerini doğmayacak bir günün sabahına bırakmaz. Dünyanın çalışma, ahiretin ise hesap verme yeri olduğunun idraki içerisinde olur. Hz. Ali(r.a.) şöyle buyurur:

¹¹⁰⁵ Tirmizî, Zühd, 4. IV, 553.

¹¹⁰⁶ Miras, IV, 288.

¹¹⁰⁷ Tirmizî, Zühd, 25. IV, 567; İbn Mâce, Zühd, 3, III, 1378.

¹¹⁰⁸ Buhârî, Rikak 3, VII, 170; Tirmizî, Zühd 25, IV, 567, 568.

ازْتَحَلَّتِ الدُّنْيَا مَذْبِرَةً وَازْتَحَلَّتِ الْآخِرَةُ مُقْبَلَةً وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بَتُونَ فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَلَا حِسَابَ وَغَدًا حِسَابٌ وَلَا عَمَلٌ

“Ey mü'minler! Dünya arkasını çevirerek yel gibi esip gitmekte, âhiret de ona karşı aynı sür'atle gelmektedir. Bu iki âlemin insanlar arasında çocukları vardır. Ey Müslümanlar! Sizler, dünyanın değil âhiretin çocukları olunuz. Bu dünya iş günüdür, hesap günü değildir. Fakat yarın (âhiret) hesap günüdür, iş günü değildir.”¹¹⁰⁹

Dünya hayatının geçici ve imtihan yeri olduğunu unutanların, ölüm anındaki acıklı durumlarını ve dünyaya tekrar geri dönmek istediklerini K.Kerim şöyle anlatıyor:

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ

“Nihayet onlardan birine ölüm gelince, ‘Rabbim! Beni dünyaya geri gönderiniz ki, terk ettiğim dünyada salih bir amel yapayım’, der. Hayır! Bu sadece onun söylediği (boş) bir sözden ibarettir. Onların arkasında, tekrar dirilecekleri güne kadar (devam edecek, dönmelerine engel) bir perde (berzah) vardır.” (Mü'minün, 23/99-100)

Şu ayette yaşanacak o pişmanlıkları bugünden haber veriyor bize:

وَهُمْ يَضْطَرُّونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

“Onlar orada, ‘Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar ki dünyada iken işlemekte olduğumuzdan başka ameller, salih ameller işleyelim’ diye bağırsırlar. (onlara şöyle denilir:.) ‘Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Öyle ise tadın azabı. Çünkü zalimler için hiçbir yardımcı yoktur.’ (Fâtır, 35/37)

Kulluk İmtihani

Bu dünyada yaşadığımız hayat, ölüm ötesi hayatımızı biçimlendiren davranışlar bütününden ibarettir. Bir imtihan yaşıyoruz, varlığımızın hikmetini de bu imtihan oluşturuyor:

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيُبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

“O, Allâh ki, hanginizin daha güzel işler yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yarattı” (Mülk, 67/2) şeklindeki buyruğu ölüm ve hayatın yaratılış sırrını çok açık bir şekilde gözlerimizin önüne sermektedir. Ölümün hikmeti, insanın

Kur'an-ı Kerimde şöyle buyrulur:

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

“Herkesin yaptığı iyiliği ve yaptığı kötülüğü hazır bulacağı günde kişi, kötülükleri ile kendi arasında uzak bir mesafe bulunmasını ister...” (Âl-i İmrân, 3/30)

Ölüm insanın hesap vermesi, sorgulanacağı konuma kapı arlarken, fani varlığımızın, ebedî bir hayata attığı ilk adımı da temsil etmektedir. Bu açıdan ölüm, tıpkı hayat gibi, âhiret yurdundaki ebedî mutluluğa ulaştıran bir vasıta ve nimet olarak algılanmalıdır.

Hiçbir insan ölümle bu maddi dünyadan yok olup gitmek istemez. Herkesin tabiatında ebedî kalma fikri yatmaktadır. İnsan'ın bütün çabaları hayatta kalmayı temine yöneliktir. Dünya hayatının ölümle sona ereceğini bilen, ölümün ebedî hayatın bir başlangıcı olduğuna inanan bir insanın ebedî hayatı kazanmak için hazırlık yapma ihtiyacı duymaması düşünülemez. Peygamber Efendimizin şu hadis-i şerifi, bu hususta çok düşündürücü ve bir hayat rehberidir:

يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ: أَهْلُهُ، وَمَالُهُ، وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ أَثْنَانٍ وَيَبْقَى وَاحِدًا. يَرْجِعُ أَهْلُهُ، وَمَالُهُ، وَيَبْقَى عَمَلُهُ.

“Cenazeyi, ehli, malı ve ameli olmak üzere üç şey uğurlar. Bunlardan ikisi geri döner, bir tanesi kalır. Ehli ve malı geri döner, ameli yanında kalır.”¹¹¹⁰

“Dünya âhiretin tarlasıdır” hadis-i şerifi de bu gerçeği çok güzel vurgulamaktadır. Sâlih insan olmak, bu fânî dünyada iyi amel işlemekle mümkündür. Çünkü âhiretin bütün sermayesi, iyi ameldir. Ömür, sâlih amel işlemek için bir imkân ve bir fırsattır. Bu fırsatı ganimet bilmek; “Bu gün Allah için ne yaptım?” sorusuna cevap bulmak gerekir.

Kısaca, Allah'tan başka bütün yaratılmışlar fanidir, hepsinin ömrünün bir sonu vardır. İnsan da bu gerçeğin dışında değildir. O sebeple, bir gün mutlaka bu hayata veda edeceğini bilen insan ölüm ötesi hayata hazırlıklı olmalı, ebedi hayatının sermayesini kazanacağı yer olan dünyada yaşadığı zaman dilimini çok iyi değerlendirmelidir. Kur'an, bu zamanın nasıl değerlendirileceğini gösteren ilahî düsturlar bütünüdür. Kısacık insan hayatını, ebedi olan ahiret hayatının kazanıldığı yer olarak değerlendirilebilmesi ancak müslümanca bir hayat çizgisi ile mümkün olacaktır.

¹¹¹⁰ Buhârî, Rikak 42 VII, 193; Müslim, Zühd 5, III, 2273; Tirmizî, Zühd 46, IV, 590.